

Fogalomtár

Nemzetközi jog II.

Nemzetközi környezetvédelmi jog
Szerző: Dr. Sziebig Orsolya Johanna

Bázei-egyezmény: a veszélyes hulladékok országhatárokat átlépő szállításának ellenőrzéséről és ártalmatlanításáról szóló egyezmény, amelyet 1989-ben fogadtak el.

Biodiverzitás: biológiai sokféleség. Jelenti az adott területen előforduló fajok számát, amelyet általában 1 m²-re kimutatva adnak meg. Másik értelmében jelenti az egyes fajokon belüli genetikai változatosságot. Minél változatosabb egy faj genetikailag, annál nagyobb esélye van a fennmaradásra.

Elővigyázatosság elve: a nemzetközi környezetvédelmi jog egyik alapelve. A környezet védelme érdekében az államok, lehetőségeiknek megfelelően, széles körben törekedni fognak az elővigyázatosságra. Ahol súlyos és visszafordíthatatlan károsodás fenyeget, a teljes tudományos bizonyosság hiánya nem használható fel indokolásként a környezetrombolást megakadályozó, hatékony intézkedések elhalasztására.

Fauna védelme: az állatvilág védelme érdekében elfogadott egyezmények és egyéb jogi eszközök.

Fenntartható fejlődés elve: a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen generáció szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generációk esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket. Az erőforrások fenntartható módon való felhasználását jelenti, amely lehetővé teszi a gazdasági fejlődést, azok teljes kiaknázása nélkül.

Flóra védelme: a növényvilág védelme érdekében elfogadott egyezmények és egyéb jogi eszközök.

Globális felmelegedés: a Föld átlaghőmérsékletének az emelkedését értjük alatta, amely a negatív környezeti hatások miatt (pl. üvegházhatású gázok kibocsátásának radikális növekedése) jelentősen felgyorsult.

Globális környezeti problémák: olyan környezeti problémák, amelyek a világ minden államát érintik. Ezek közé tartoznak: globális felmelegedés, klímaváltozás, szélsőséges időjárási jelenségek, ózonréteg elvékonyodása, biodiverzitás (biológiai sokféleség) csökkenése, hulladékkezelés hiányosságai – műanyagszennyezés, természeti elemek szennyezése.

Jegyzőkönyv: a keretegyezmények kiegészítésére elfogadott nemzetközi egyezmények, amelyek a keretegyezményben megfogalmazott „puha” rendelkezéseket konkrét kötelezettségvállalásokkal egészítik ki. Pl. az Éghajlatváltozási Keretegyezmény kiegészítésére elfogadott Kiotói Jegyzőkönyv.

Keretegyezmény: a nemzetközi környezetjogban gyakran alkalmazott nemzetközi szerződési típus, amely általában nem tartalmaz kikényszeríthető kötelezettségvállalásokat. A keretegyezményekben célokat, elveket, szervezeti és intézményi kérdéseket szabályoznak. A keretegyezményeket a jegyzőkönyvek egészítik ki konkrét, kikényszeríthető kötelezettségvállalásokkal. Pl. Éghajlatváltozásról szóló keretegyezmény.

Kiotói jegyzőkönyv: az 1992-ben, Rio de Janeiroban aláírt Éghajlatváltozási keretegyezmény (UNFCCC) kiegészítő jegyzőkönyve, amelyet 1997. december 11-én az UNFCCC tagállamok harmadik konferenciáján, Kiotóban fogadtak el és nyitottak meg ratifikálásra. A Jegyzőkönyv 2005. február 16-án lépett hatályba. A gyenge vállalásoknak

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

köszönhetően a nemzetközi környezetvédelmi jog egyik legvitatottabb egyezménye.

Környezetszennyezés: a talaj, a folyók, a légkör különböző eredetű és mértékű károsítása.

Környezetvédelem: szűkebb értelemben olyan tevékenység, amely a védett természeti értékek megóvása, gyakorlására irányul. Tágabb értelemben olyan tevékenység, amely a természeti rendszerek egészségének megóvására, lehetséges gyarapítására irányul. Jogi értelemben jogszabályok szerint folytatott tevékenység a természeti értékek védelmében. A környezetvédelem az ember által okozott, vagy okozandó kár minimalizálását jelenti a természetes és mesterséges (épített) környezet, azaz az ember érdekében.

Közös jövőnk jelentés: 1984-ben jött létre a Környezet és Fejlődés Világbizottsága, amely 1987-ben publikálta eredményeit az „Our Common Future”, Közös jövőnk c. jelentésben. Itt határozták meg először a fenntartható fejlődés fogalmát.

MARPOL-egyezmény: a hajókról történő szennyezés megelőzéséről szóló 1973. évi nemzetközi egyezmény és az ahhoz csatolt 1978. évi Jegyzőkönyv, amely az egyik legfontosabb, a tengerek védelmére vonatkozó egyezmény

Megelőzés: a nemzetközi környezetvédelmi jog egyik alapelve. Magában foglalja a környezet általános védelmét, az elővigyázatos megközelítést és károkozás általános tilalmát. A környezetre vonatkozó nemzetközi jognak része az államok azon általános kötelezettségének léte, melynek célja biztosítani, hogy a joghatóságán és ellenőrzésén belüli tevékenységek tartsák tiszteletben más államok, vagy a nemzeti ellenőrzésen kívüli területek környezetét.

Riói-nyilatkozat: az 1992-es ENSZ konferencián elfogadott nyilatkozat, amely 27 elvből áll. A 27 elv között megjelennek a nemzetközi környezetvédelmi jog alapelvei is.

Stockholmi konferencia: 1972-ben tartották meg az ENSZ keretében az első nemzetközi, környezettel foglalkozó konferenciát. ENSZ konferencia az Emberi Környezetről. Az itt elfogadott dokumentumok (pl. nyilatkozat) nagy jelentőséggel bírnak a nemzetközi környezetvédelmi jog fejlődésében.

Szektorális környezetvédelmi szabályozás: a környezet egyes elemeire vonatkozó környezetvédelmi szabályozás. Magában foglalja a talaj, a légkör, a tengerek és óceánok, édesvizek, növény- és állatvilág védelmét.

Szennyező fizet elve: a nemzetközi környezetvédelmi jog egyik alapelve. A nemzeti hatóságoknak törekedniük kell a környezeti költségek megosztásának és a gazdasági eszközök felhasználásának elősegítésére, tekintetbe véve azt a megközelítést, hogy alapvetően a szennyezőnek kell viselnie a szennyezés költségét, figyelemmel a közérdekre, a nemzetközi kereskedelmi és befektetési folyamatok eltorzítása nélkül. Alkalmazása vitatott, csak a legfejlettebb gazdasággal rendelkező országokban érvényesül (pl. Európai Unió tagállamaiban). Leegyszerűsítve költségelosztást jelent.

Üvegházhatás: természetes jelenség, az üvegházhatás a légkör hőmegtartó tulajdonsága, ami több tényezőtől függ: a Nap sugárzásától, az üvegházhatású gázok légköri koncentrációjától, illetve az atmoszféra sűrűségétől. Az üvegházhatás nélkül a Föld átlaghőmérséklete mintegy 30 °C-al lenne kevesebb. Az üvegházhatású gázok (metán, dinitrogén-oxid, fluorozott szénhidrogének (HFC-k), perfluor-karbonok (PFC-k), telített freonok (CFC-k), telítetlen freonok (HCFC-k), halonok, vízgőz) kibocsátásának növekedése miatt azonban nő a Föld átlaghőmérséklete.

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

